

TEADUSTE AKADEEMIA EMAKEELE SELTS

Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn, Eesti

rg-kood: 80075963

e-post: es@eki.ee, tel 644 9331

<http://www.emakeeleselts.ee>

EMAKEELE SELTSI 95. TEGEVUSAASTA (2014)

I. Üritused

1. Konverentsid

Emakeele Selts korraldas 2014. aastal 2 konverentsi, ettekandeid esitati kokku 15.

28. juunil toimus Tartus traditsiooniline Johannes Voldemar Veski pühendatud keelekonverents. XLVII Veski päeva teema oli „Kirjeldame eesti keele struktuuri“, kavatas 6 ettekannet. Avaettekande „Mis teoksil: eesti keele tervikkäsitlused ja akadeemiline grammatika“ pidas Helle Metslang. Pire Teras ja Eva Liina Asu-Garcia tegid ettekande „Foneetika tervikkäsitlus“. Reet Kasik kõneles sõnamoodustuse teemal, Ann Veismann andis „Värske pilgu määrusele“, Annika Kilgi rääkis „Morfoloogiakirjelduse valikutest“ ning konverentsi lõpetasid Andriela Rääbis ja Tiit Hennoste ülevaatega „Suuline eesti keel. Tervikkäsitluse sisukord“.

Iga-aastane üliõpilaskonverents, millega Emakeele Selts tähistab Euroopa keelte päeva, toimus 19. septembril Tartu Ülikoolis. Oma keeleuurimistöödest rääkisid Tallinna ja Tartu Ülikooli bakalaureuse- ja magistriõppe üliõpilased ning õpilane Viljandi Riigigümnaasiumist, kokkupeeti 9 ettekannet.

2. Kõnekoosolekud, väliskeelepäevad ja keelepäevad Eesti koolides

Emakeele Selts korraldas 2014. aastal 8 kõnekoosolekut, 4 väliskeelepäeva, 5 keelepäeva Eesti koolides. Lisaks toimus seltsi kaaskorraldusel mitmesuguseid üritusi. Ettekandeid esitati aasta jooksul kokku 101. 8 kõnekoosolekul (4 Tallinnas ja 4 Tartus) peeti 30 ettekannet.

15. jaanuaril emakeeleõpetaja ja metoodiku Viivi Maanso 85 aasta juubelile pühendatud kõnekoosolekul (koostöös Tallinna Ülikooliga) kõnelesid Marga Lvova, Paula Sajavaara, Krista Kerge ja juubilar ise.

7. veebruaril esinesid koostöös Eesti Keeletoimetajate Liiduga toimunud keeletoimetajate elukutsepäeval Annika Viht, Mihkel Mõisnik, Helen Kõrgesaar, Mari-Liis Mürsepp ja Maarja Valk ning Jaanus Vaiksoo.

13. märtsil tutvustasid kodu-uurijate emakeelepäeval Emakeele Seltsi ja Eesti Keele Instituudi tegemisi Hille Pajupuu, Maire Raadik, Peeter Päll ja Jüri Viikberg.

12. mail pidasid kõnekoosolekul „Poolsajand Saareste jälgedes“ ettekande Valve-Liivi Kingisepp, Heili Orav ja Siim Antso.

29. mail andsid kõnekoosolekul eesti keele kestlikkusest avatud maailmas ülevaate Martin Ehala, Tõnu Tender, Kadri Koreinik, Anastassia Zabrodskaja ja Kristiina Praakli.

29. augustil koostöös Tartu Ülikooliga peetud kõnekoosolekul Ellen Niidi 70 aasta ja Külli Habichti 50 aasta juubeli auks kõnelesid Pire Teras, Kristiina Ross ja Karl Pajusalu.

3. oktoobril rääkisid sotsiolingvistikast Kristiina Bernhardt, Andra Kütt ja Anna Verschik.

11. detsembril tutvustasid aasta viimasel kõnekoosolekul uusi sõnaraamatuid Maria Tuulik ja Kristina Koppel, Jelena Kallas ning Tõnis Nurk.

Emakeele Seltsi aastakoosolekul 28. märtsil Tartu Ülikoolis kõlas Reili Arguse akadeemiline ettekanne „Laps, keel ja grammatika ehk Mis on eesti keele omandamises erilist“. Seltsi 93. tegevusaasta (2013) aruande esitas Killu Paldrok.

24. aprillil peeti Väike-Maarja rahvamajas Ferdinand Johann Wiedemanni keeleauhinna keelepäeva. Kavas oli 4 ettekannet. Tavakohaselt esines ja istutas keeletammikusse puu Wiedemanni keeleauhinna laureaat, kelleks 2014. aastal valiti Arvo Krikmann.

Eduard Leppiku 90. sünniaastapäeva konverentsil 9. oktoobril Väike-Maarjas pidas Marit Alas seltsi esindajana ettekande „Keelemees Eduard Leppik – F. J. Wiedemanni keeleauhinna laureaat“.

Selts korraldas 6. novembril Narvas Ida-Viru eesti keele õpetajatele eesti keele meetoodika päeva. Plenaarettekande „Sõnad ja grammatika kui tööriistakast“ pidas Tiit Hennoste. Kirjastus Avita tutvustas uutset e-tunni õppevahendit. Järgnesid 6 töötuba kolmes valdkonnas: keel, kirjandus ja meedia.

Väljaspool Eestit peeti Haridus- ja Teadusministeeriumi ning kohapealsete eesti seltside kaaskorraldusel 4 keelepäeva (Londonis, Peterburis, Vilniuses ja Riias). Ettekannete temaatika oli mitmekülgne, arvestades kuulajate ettepanekuid ja ootusi. Tavapäraselt on ettekannete hulka kuulunud ülevaade Eesti keelepoliitikast, tänavu muuhulgas Eesti üldsuse keeleinnukusest ja Eesti elanike keeleoskusest ning rahvuskaaslaste programmist. Ettekandeid peeti ka eesti murretest, õigekeelsus-sõnaraamatust ÕS 2013, netikeelest, lastekirjanikuks olemisest ja nüüdiskirjandusest, väärtuskasvatusest, lugemisoskusest, eesti keele ja kultuuri arendamisest maailmas, keele ja kirjanduse seostest, kohanimedest, eesti ja liivi keele korraldamisest. Ettekannete kõrval toimusid ka töötoad. Kokku peeti väliskeelepäevadel 21 ettekannet.

Emakeele Selts jätkab edukalt koolide keelepäevade korraldamist. 2014. aastal toimus 5 keelepäeva kokku 13 ettekandega, igas õppeasutuses peeti 1–4 ettekannet. Koolides esinesid eri alade eesti fi loloogid ning keelepäevad olid mõeldud eeskätt äärealade kooliõpilastele. Oru Põhikoolis räägiti nimedest, Rápina Ühisgümnaasiumis soome-ugri keeltest, Kuusalu Gümnaasiumis murdeuurimisest, Kohtla-Järve Gümnaasiumis sõnaraamatutest, Láhte Gümnaasiumis eesti keeletehnoloogiast, lisaks meenutati Tallinna Reaalkoolis Henn Saarit.

20.–22. oktoobril toimus Áksis noorte kolmepäevane keelelaager „Üks ilus eestikeelne lause“. Kokku said 22 gümnaasiuminoort ning Emakeele Seltsi, Eesti Keele Instituudi, Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli keele inimesed. Kõlas 8 ettekannet, milles eri põlvkondade keele inimesed tutvustasid oma eriala. Korraldati arutelusid, mängu, võistlusi, vahetati mõtteid ja tunti rõõmu suhtlemisest. Láhemalt kõneldi eesti lause omandamisest, kõrvallause asukohast, eesti keele süntaksist,

keelelisest viisakusest, keeletüpoloogiast ning lausestusest stilistilise vahendina, samuti tutvustati emakeeleolümpiaadi.

II. Muu tegevus

Emakeele Selts korraldas koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga 2013. aasta keeleteo valimise. Aasta keeleteo tiitli pälvisid Reili Argus ja Cattré Hein lapse keelelist arengut toetavate mängude eest. Selts oli kaaskorraldaja keeleteo lõppüritusel, mis toimus 14. märtsil 2014 Saaremaa Ühisgümnaasiumis.

Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi, Emakeele Seltsi, Eesti Rahva Muuseumi, Eesti Kirjandusmuuseumi ja Tartu Ülikooli Narva kolledžiga toimus lasteaednike koolitusseminar „Virvipuu, värvipuu, üle metsa möödupuu“. Seminar peeti 7. novembril Narvas ja 4.–5. detsembril Tartus. Ettekannetega esinesid Agne Solba, Tiiu Jaago, Kärri Toomeos-Orglaan, Asta Õim, Lea Maiberg, Vilja Oja, Urmas Sutrop, Virve Tuubel, Piret Voolaid – kokku kõlas 13 ettekannet.

Veel ettevõtmisi:

- 1) Selts vahendas edukalt eesti keele akadeemiliste tervikkäsitluste koostamist. Valmisid kahe valdkonna käsitlused. Foneetika-fonoloogia osa autorid on Eva Liina Asu-Garcia, Pärtel Lippus, Karl Pajusalu ja Pire Teras ning sõnamoodustuse osa koostas Reet Kasik.
- 2) Kolmandat aastat toimus koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eesti Rahvusringhäälingu, Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi, Emakeele Seltsi ja Eesti Emakeeleõpetajate Seltsiga kokkuvõttevõistlus Tuum. Selles sai iga osaleja panna proovile oma oskuse teha kuni 200-sõnaline kokkuvõtte žürii antud tekstist. Alustekstiks oli Laura Mallene intervjuu psühholoog Kätlin Konstabeliga „Edukas valetamine on väga keeruline!“.
- 3) Jätkusid traditsioonilised ettevõtmised: emakeelepäeva etteütlus ja 52 „Keelesäutsu“ saadet Vikerraadios, 6 keeleviktoriini Keele Infolehes ja ajakirjas Oma Keel kokku 30 keeleülesandega, üliõpilaste õppekäigud Tartusse ja Tallinna.
- 4) Haapsalu linna, HTMi, Emakeele Seltsi ja Eesti Keele Sihtasutuse koostöös avati 23. mail Haapsalus Väikese viigi kaldal järjekordsed nimepingid Wiedemanni keeleauhinna laureaatile.

III. Kirjastamine

2014. aastal on trükkis ilmunud

- Emakeele Seltsi aastaraamat 59 (2013). Peatoimetaja Mati Erelt, toimetaja Sirje Mäearu. Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Selts. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 2014. 312 lk;
- keeleajakiri Oma Keel nr 1. Toimetaja Reili Argus. 104 lk;
- keeleajakiri Oma Keel nr 2. Toimetaja Reili Argus. 100 lk.

IV. Raamatukogu

ESi raamatukogu täienes 2014. aasta jooksul 53 trükisega, mis on saadud vahetuse, annetuse või ostu teel. Raamatukogus on arvel 6417 inventeeritud trükist.

Raamatumuük on sujunud väga hästi. ESTERisse on kantud 374 meie trükist.

Jätkati ESi murdekogumike digitaliseerimist. RRI andmebaasi DIGAR kaudu on alates 2014. aasta lõpust kättesaadavad Akadeemilise Emakeele Seltsi aastaraamatud 1920–1924 ning järgmised väljaanded sarjast Akadeemilise Emakeele Seltsi toimetused:

- 1) Ežmi Līvəd lugdəbrōntəz. [Esimene liivi lugemik.] Tartu, 1921;
- 2) Eestlasele Eesti nimi. Tartu, 1921;
- 3) Soome muinasjutud. I. Tartu, 1921;
- 4) 15.000 uut sugunime. Lisa albumile „Eestlasele Eesti nimi“. Tartu, 1921;
- 5) Toi Līvəd lugdəbrōntəz. [Teine liivi lugemik.] Tartu, 1922;
- 6) Seto lugōmik. I osa. Tartu, 1922;
- 7) Soome muinasjutud. II. Tartu, 1923;
- 8) Soome muinasjutud. III. Tartu, 1923;
- 9) Kolmez līvəd lugdəbrōntəz. [Kolmas liivi lugemik.] Tartu, 1923;
- 10) Nel'l'ōs līvəd lugdəbrōntəz. [Neljas liivi lugemik.] Tartu, 1924.

V. Keeletoimkond

Emakeele Seltsi keeletoimkonna vanem on alates 28. märtsist 2014 Külli Habicht. Keeletoimkonda kuuluvad Reili Argus, Reet Kasik, Krista Kerge, Katrin Kern, Einar Kraut, Helika Mäekivi, Urve Pirso, Peeter Päll, Maire Raadik ja Arvi Tavast.

Keeletoimkond pidas 2 istungit. Kuna ÕS ilmus 2013. aasta lõpul, kulges 2014. aasta pakiliste aruteluteemadeta. Normingumuutusi ei tehtud, kuid valmistati ette kaheosaliste nimetuste käänamise reegli muutmist. Keeletoimkonna liikmed ja toimkonna vanem esinesid õpetajatele ja keeletoimetajatele mõeldud koolitustel, keele- ja teabepäevadel, nt Narva kolledži eesti keele metoodika päeval, Riia keelepäeval, õpetajate koolituspäevadel Tallinnas, Tartus ja Viljandis. Avalikkust teavitati viimase aja otsustest ja aruteluteemadest interneti, ajakirjandusväljaannete, ajakirja Oma Keel ning suuliste ettekannete kaudu. Esineti ajalehtedes ja raadios ning vastati nii inimeste kui ka asutuste pöördumistele.

VI. Annetused

2014. aastal tegi Emakeele Seltsile annetuse Krista Kerge.

VII. Liikmeskond

2014. aasta algul kuulus Emakeele Seltsi 353 tegev- ja 13 auliiget, 31. detsembri 2014 seisuga 356 tegevliiget ja 14 auliiget: Mati Erelt, Mati Hint, Helju Kaal, Reet Kasik, Valve-Liivi Kingisepp, Arvo Krikmann, Uno Liivaku, Viivi Maanso, Helmi Neetar, Jaak Peebo, Huno Rätsep, Ülo Tedre, Ellen Uuspõld ja Tiit-Rein Viitso.

Tegevusaasta jooksul võeti vastu 11 uut tegevliiget: Linda Freienthal, Laura Jõe, Kristin Kaskema, Sirje Maasikamäe, Eduard Odinets, Halliki Põlda, Ingrid Rummo, Eva Saar, Maarja Siiner, Sillen Sillar, Kristel Uihoaed.

Soovi seltsi liikmete hulgast kustutamiseks avaldasid Epp Lauk ja Karin-Maria Rooleid.

Surma läbi lahkus 2014. aastal 6 liiget: Kaleph Jõulu († 22.01.2014), Hans Jürman († 30.01.2014), Salme Rajamets († 23.02.2014), Benita Brambat († 08.05.2014), Tõnu Karma († 09.09.2014) ja Aino Kaljuste († 11.09.2014).

VII. Juhatus

ESi juhatusse kuuluvad esimees Helle Metslang, abiesimehed Reili Argus ja Jüri Valge ning liikmed Kersti Lepajõe, Miina Norvik, Hille Pajupuu ja Karl Pajusalu. Seltsi juhatus käis 2014. aastal koos 7 korda, sh arutleti pidevalt e-posti teel.

2006. aastast esindab Emakeele Seltsi juhatus Eesti Keele Instituudi teadusnõukogus Karl Pajusalu. Wiedemanni keeleauhinna komisjonis esindab seltsi Helle Metslang. Reili Argus on ESi esindaja programmi „Eestikeelsed kõrgkooliõpikud 2013–2017“ juhtkomitees.

IX. Töötajad

Teadussekretärina töötab Killu Paldrok ja raamatukogu juhatajana Annika Oherde. Raamatupidaja on Tiia Vajak. Seltsi kodulehte kujundab Maria- Maren Sepper.

X. Üldiseloostus

95. tegevusaastat võib iseloomustada kui tegevusterohket. Korraldatud on konverentse (2), kõnekoosolekuid (8), koolide keelepäevi (9), väliskeelepäevi (4), noorte keelelaager, jätkunud on keeleajakirja ja aastaraamatu väljaandmine. 2014. aastal peeti Emakeele Seltsi üritustel 116 ettekannet.

Rahaliselt oli 2014. aasta Emakeele Seltsile soodne. Teaduste Akadeemia tegevustoetus on küll vähenenud, kuid seltsi tegevusi (väljaannete ettevalmistamist, publitseerimist ja taseme parandamist, keelepäevade jm keeleürituste korraldamist, keeleteoimkonna tegevust) on toetanud Haridus- ja Teadusministeerium.